

Vorstinnen op de Kneuterdijk

Margo Andriessen

Paleis Kneuterdijk, waar de Raad van State resideert, doet zijn naam eer aan. Het is een kneuterig paleis. Geen sprankje grandeur te bekennen in de vele witte vergaderzalen. Dat was vroeger wel anders.

Russische pracht en praal

Nadat Willem II in 1816 het pand aan de Kneuterdijk cadeau had gekregen van zijn vader koning Willem I ging hij er wonen met zijn kersverse bruid, Anna Paulowna, zus van tsaar Alexander I. De grootvorstin vond het huis net goed genoeg voor haar personeel, maar toen tot haar schrik bleek dat ze er zelf ook moest wonen, ging ze aan de slag om er een toonbaar paleis van te maken. Haar man had tijdens hun huwelijksfeestelijkheden in St. Petersburg gezien hoe een vorstelijk leven eruitzag en hielp mee. Anna kreeg een eigen appartement, rijk ingericht met haar

Russische meubels en snuisterijen, tevens voorzien van een Russisch-orthodoxe kapel. Willem zelf sliep heel bescheiden beneden in een kamertje met ijzeren veldbed.

Er werd een balzaal gebouwd voor feesten en partijen, waar Anna Paulowna, rijk gekleed en bedekt met juwelen, gasten ontving. Voor vermaak werd gezorgd door zwarte minstrelen en een koddige dwerg. Achter het paleis kwam een exotische tuin, gevuld met kangoeroes, papegaaien en struisvogels.

Willem II kocht een groot aantal schilderijen en liet een aparte ruimte bouwen om ze op te hangen, de Gotische zaal. Daar waren werken te zien van Jan Steen, Leonardo da Vinci, Rubens en Rembrandt. Na zijn dood verkocht Anna de schilderijen weer, om zo de achtergelaten schulden van haar echtgenoot te kunnen afbetalen.

Anna Paulowna

Winterkoningin

Twee eeuwen vóór de Russische woonde een andere buitenlandse vorstin op de Kneuterdijk. Elizabeth Stuart, dochter van de Engelse koning James, bekend als de Winterkoningin. Hoe kwam deze koningin in 1621 op de Kneuterdijk? Omdat er nauwe banden waren met de Oranjes. De moeder van haar man, de protestantse keurvorst Frederik van de Palts, was een halfzus van prins Maurits.

Er was in Europa in die tijd een strijd gaande tussen katholieke en protestantse vorsten. Echtgenoot Frederik liet zich in 1619 verleiden om de eerste protestantse Koning van Bohemen te worden. Elizabeth ging mee naar de hoofdstad Praag. Dat koningschap werd geen succes. Reeds na een jaar werd Frederiks leger door het katholieke Spaanse leger verslagen bij de slag op de Witte Berg. Met zijn gezin ontvluchtte hij Praag, na één winter koningschap.

De keurvorst bleef strijden voor de Palts, maar Elizabeth wilde terug naar Engeland. Op haar vluchtreis deed ze onderweg De Haag aan. Prins Maurits bood zijn familielid een tijdelijke slaapplek aan. Op de Kneuterdijk 20-24 waren de huizen van Johan van Oldenbarnevelt en zijn schoonzoon Cornelis van der Mijle leeg komen te staan, dankzij de door Maurits verordonneerde executie van Oldenbarnevelt.

Ze kon daar drie dagen logeren, maar het werd een verblijf van veertig jaar. Elizabeths broer, de koning Charles I, vond het beter dat ze op het vasteland bleef, om vandaaruit de strijd van de Protestantse Unie te ondersteunen.

Elizabeth bleef op de Kneuterdijk, maar haar 13 kinderen werden ondergebracht in het Prinsenhof te Leiden. De honderden leden van haar hofhouding kregen een plek aan de Voorhout.

Haar koninklijke achtergrond verdween niet. Ze maakte goed duidelijk dat ze een koningin was en bleef en zorgde ervoor dat op de Kneuterdijk een buitenlandse hofcultuur ontstond, voor Holland ongekend. Dure kleding, juwelen, schilderijen, gemaskerde bals, theatervoorstellingen, literaire bijeenkomsten, apen, honden en papegaaien. Den Haag werd dankzij haar een centrum voor vermaak van de elite. [1]

Macht en glamour uitstralen waren voor de Winterkoningin noodzakelijk om haar doel te bereiken, de teruggave van de Palts en Bohemen. Daar heeft ze via allerlei diplomatieke kanalen enorm haar best voor gedaan, ook nadat haar strijdbare man in 1632 was overleden. Uiteindelijk kwam het noordelijk deel van de Palts terug in handen van haar zoon Karel Lodewijk. Toen vervolgens in Engeland de revolutionair Cromwell was onthoofd en neef Charles II de troon besteeg, ging Elizabeth Stuart, op een door de Staten-Generaal beschikbaar gestelde oorlogsbodem, in 1661 eindelijk terug naar haar geboorteland.

[1] Zie hiervoor: Nadien Akkerman, De Hartenkoningin, Querido Facto 2023

Elizabeth Stuart

Amalia

De belangrijkste hofdame van Elizabeth Stuart was Amalia van Solms, meegekomen uit de Palts. Stadhouder Frederik Hendrik, die graag langskwam op de Kneuterdijk, werd verliefd op haar en ze trouwden. Amalia werd geen koningin, maar ze wilde wel dezelfde grandeur als Elizabeth in haar prinselijk hof. Die bracht ze binnen in het nieuwe Paleis Huis ten

Bosch. De eerste steen daarvoor werd gelegd door Winterkoningin Elizabeth Stuart. Onze Nederlandse Amalia zal niet veel te vertellen hebben, als zij over enige tijd als voorzitter van de Raad van State op Paleis Kneuterdijk komt. Maar misschien kan ze wat grandeur terugbrengen in het kneuterige paleis?

De Kneuterdijk kreeg zijn naam ver voordat het paleis er werd gebouwd. Op deze dijk was vroeger een zogenaamde 'vinkenbaan', waar met behulp van het kneuterige geluid van de kneu (een soort vink), vogels werden gelokt. Die vogels werden vervolgens opgepeuzeld of in een kooi gezet.

